

Klinisk sexologi

Olivia Landén

ST-läkare Kungshälsans vårdcentral, Huskvarna

F.d. sexualupplysare i Kärleksakuten

F.d. ordförande i RFSU Jönköping

Onlinekurs: Klinisk Sexologi på www.medster.se

Kunskap → Mod → Ansvar

Ansvar → Mod → Kunskap

Fråga 1

Hur svårt är det från en skala 1 (superlätt) till 10 (extremt svårt) för dig att prata om sex på ett professionellt sätt om patienten själv tar upp det?

Fråga 2

Hur svårt är det från en skala 1 (superlätt) till 10 (extremt svårt) för dig att själva ta upp frågan om sex med dina patienter?

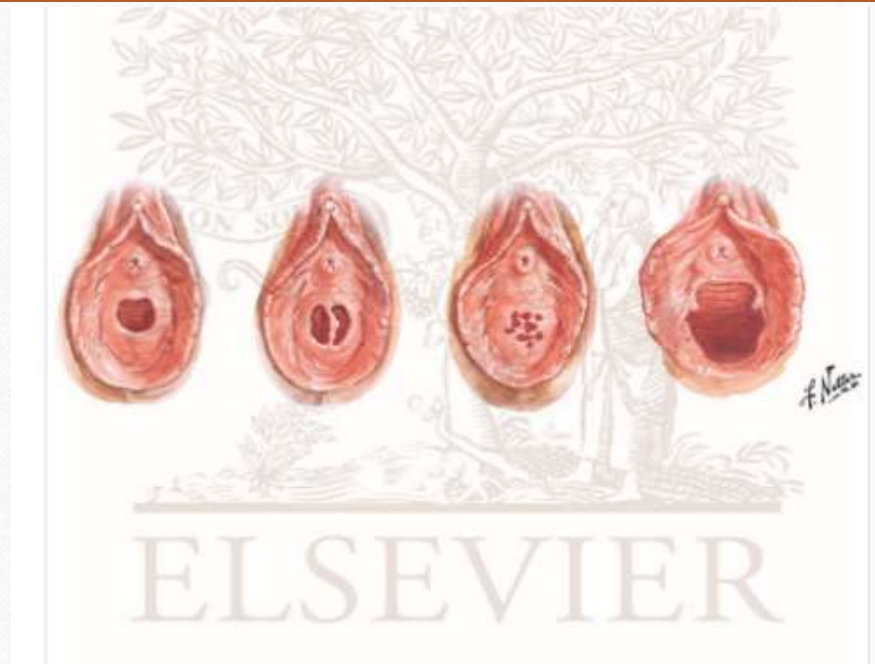
Vad lärde vi oss om anatomi egentligen?

Patientfall: Amina, 16 år

-
- Söker vårdcentral för ont i magen
 - Född i Sverige, föräldrar från Kurdistan
 - Du hittar ingenting i anamnes eller status som tyder på sjukdom
 - Det kryper fram att hon har haft sex med sin hemliga pojkvän och nu är orolig för att hon inte längre har kvar sin mödomshinna.
 - Familjen har börjat bli misstänksam och hon vill att du skriver ett oskuldsintyg.
 - Hon har också hört talas om en operation man kan göra för att återställa mödomshinnan.
 - Vad berättar du om mödomshinnan?
 - Hur uppkom myten om mödomshinnan och varför kvarstår den?
 - Skriver du ett oskuldsintyg?
 - Vad säger du till henne om operation?
 - Hur skulle du handskats med situationen?

Hur ser en mödomshinna ut?

Så här kan man förklara slidkransen

Tips: RFSU har korta filmer om slidkransen på 15 olika språk

Om så kallade oskuldskontroller och oskuldsintyg

Inledning och sammanfattning

Socialstyrelsen har uppmärksammat på att det inom hälso- och sjukvården förekommer att hälso- och sjukvårdspersonal ombeds, antingen av kvinnan själv eller av någon henne närstående, att utföra s.k. oskuldskontroller och utfärda s.k. oskuldsintyg, samt att hälso- och sjukvårdspersonalen i vissa fall tillmötesgår dessa önskemål.

Enligt rådande evidens är det inte möjligt att medicinskt fastställa om en kvinna någon gång har eller aldrig har haft samlag. Såväl oskuldskontroller som utfärdande av intyg rörande detsamma är inte förenlig med svensk lag. Detta gäller oavsett om kvinnan frivilligt önskar genomgå en sådan undersökning eller om den utförs mot hennes vilja.

Ny lag ska stoppa »oskuldsooperationerna«

AV RASMUS MALM / NYHETER / 21-02-16

Nu kommer en ny lag, som ska sätta stopp för oskuldsooperationer på privata skönhetskliniker. Och läkare som utför ingreppen ska kunna förlora sina legitimationer.

I slutet på januari avslöjade Ottar att en klinik i Stockholm utför oskuldsooperationer, för att »reparera mödomshinnan« och åstadkomma en blödning på bröllopsnatten.

Granskningen väckte stor uppmärksamhet i andra nyhetsmedier, på ledar- och debattsidor. I riksdagen har regeringen pressats med frågor.

»Det är förkastligt och djupt oetiskt att bedriva verksamhet som bekräftar hedersnormer.«

Lena Hallengren, Socialminister.

Nu kommer en ny lag, som ska sätta stopp för oskuldsooperationerna. Socialminister Lena Hallengren (S) hoppas att den ska täppa till en lucka och få stopp på ingreppen även på privatklinikerna. Den nya lagen ska börja gälla från 1 juli i år. Den innebär en kraftig skärpning av bestämmelserna genom att läkare som utför intimkirurgi och inte lever upp till patientsäkerhetslagens krav på vetenskap och beprövad erfarenhet riskerar att få sin yrkeslegitimation återkallad.

Vad ska vi mer tänka på i Aminas fall?

- Forska i om vi behöver göra orosanmälan
- Graviditetstest
- Testa för könssjukdomar
- Informera om säkert sex och preventivmedel
- Om det finns en hedersproblematik kan man tipsa om systerjouren Somaya.

Frågor om slidkransen?

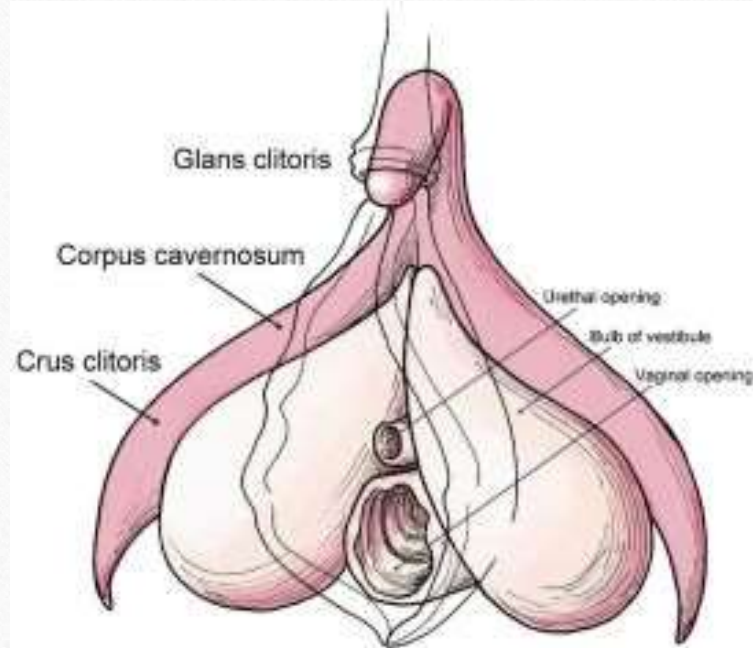
Anatomiquiz!

Fråga 1. Hur lång är en klitoris?

- A) Som en ärta
- B) Som en tändsticka (5 cm)
- C) Som en tändare (9 cm)

Rätt svar: C

Anatomiquiz!

Fråga 2. När upptäckte vi klitoris sanna storlek?

- A) 2000 bc
- B) 1800-talet
- C) 1990-talet

Rätt svar: C

[J Urol](#). Author manuscript; available in PMC 2005 Nov 14.

Published in final edited form as:

[J Urol](#). 2005 Jun; 173(6): 2060–2063.

doi: [10.1097/01.ju.0000158446.21396.c0](#)

PMCID: PMC1283096

NIHMSID: NIHMS3946

PMID: [15879834](#)

Author Manuscript

CLITORAL ANATOMY IN NULLIPAROUS, HEALTHY, PREMENOPAUSAL VOLUNTEERS USING UNENHANCED MAGNETIC RESONANCE IMAGING

HELEN E. O'CONNELL^{††} and JOHN O. L. DeLANCEY

• [Author information](#) • [Copyright and License information](#) • [Disclaimer](#)

The publisher's final edited version of this article is available at [J Urol](#)

See other articles in PMC that [cite](#) the published article.

Abstract

[Go to:](#) ☐

Purpose

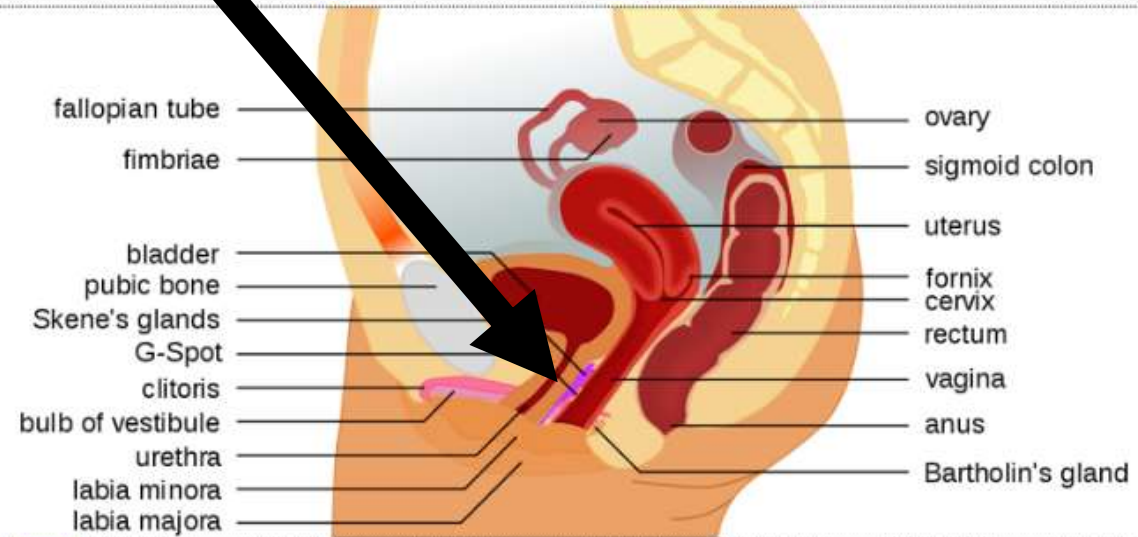
We determined the magnetic resonance imaging (MRI) characteristics of normal clitoral anatomy.

Bonus: Mitt partyknepe

Patientfall: Monika, 53 år

- Söker för urininkontinens
- Tre barn, nu vuxna och utflugna. Separerat från sin make och precis inlett en ny relation
- Berättar, något generad, att hon vid senaste samlaget med nya partnern kissat på sig under orgasmen
- Tycker nu att det är pinsamt att ha sex igen och har läst i en damtidning om medicin mot urininkontinens som hon undrar om
- Vad är det som har hänt?
- Vad säger du till patienten?

Skene körtlar

Skene's glands in females are functionally similar to the male prostate. By Tsaitgaist (Own work) [CC BY-SA 3.0 or GFDL], via Wikimedia Commons

Case Reports > [Gynecol Oncol.](#) 1994 Nov;55(2):304-7. doi: 10.1006/gyno.1994.1294.

Skene's gland adenocarcinoma with increased serum level of prostate-specific antigen

M K Dodson ¹, W A Cliby, G L Keeney, M F Peterson, K C Podratz

Affiliations + expand

PMID: 7525428 DOI: 10.1006/gyno.1994.1294

Abstract

Skene's (periurethral) gland carcinoma is a rare neoplasm accounting for less than 0.003% of all genital tract malignancies in females. Generally, adenocarcinomas of the female urethra are assumed to arise from the periurethral glands, the female homologue of the prostate. A case of Skene's gland adenocarcinoma without mucosal urethral involvement is presented. The histologic features of this tumor closely resembled those of prostatic adenocarcinoma. In contrast, clear cell and columnar/mucinous variants of female urethral adenocarcinomas have been described previously. Perhaps this signifies different biologic processes in the development of Skene's/periurethral and urethral adenocarcinomas in females. Additionally, we performed immunohistochemical staining that was reactive for prostate-specific antigen (PSA). Preoperatively, the serum level of PSA was increased and promptly decreased after surgical excision of the lesion. Therefore, preoperative and postoperative monitoring of serum PSA titers in patients with adenocarcinomas of the female urethra or periurethral glands (or both) should be considered.

Biologiskt kön

Socialt kön

Juridiskt kön

Könsidentitet

”Jag kan inte ha sex längre”

- Vad kan dölja sig bakom detta påstående? Ge exempel på bra frågor för att komma vidare i samtalet.
- Hur kan man ställa frågan om sexualfunktion om patienten själv inte tar upp det?
- Vilka ska vi fråga och när?

”Det är **vanligt** med sexuell **påverkan** vid
X. Hur är det för **dig?**”

Sexuell frustration på vårdcentralen

Vilka kan vi stöta på?

Victor, 19 år

- Har inte kunnat få erektion de senaste två gångerna han har haft sex med en tjej. Kräver att få Viagra.
- Dessutom får han ibland utlösning för snabbt – inom två-tre minuter.
- Vilka frågor ställer du?
- Hur kan man skilja på somatisk och psykisk orsak?
- Vad kan orsaka erektil dysfunktion hos yngre män?
- Behövs vidare utredning?
- Vilken hjälp och behandling vill du erbjuda?
- Vad säger du angående för tidig utlösning?

Hasse, 73 år

- Är hos dig på årlig blodtrycks- och diabeteskontroll. F.d. storrökare
- Står på metoprolol 50 mg x 2 och metformin 500 mg x 2.
- Nämner i förbigående att han ibland har svårt att få erektion trots att han vill ha sex. Vill ha Viagra.
- Vilka sjukdomar och mediciner kan orsaka erektil dysfunktion?
- Vad bör man tänka på när man hittar erektil dysfunktion hos äldre män?
- Behövs vidare utredning?
- Vilken behandling och hjälp vill du erbjuda?

Hanna, 28 år

- Söker för “vaginal herpes” (självdiagnos)
- Vill ha barn, men samlag med maken är smärtsamma och dessutom använder de kondom p.g.a hennes herpes.
- Gynekologisk undersökning visar oretade slemhinnor. Inga tecken till blåsor intravaginalt. Undersökning är mycket smärtsam för patienten, även lätt tryck med bomullspinne runt slidmynningen.
- Bimanuell palpation går inte att utföras på grund av smärta i slidmynningen
- Vilka frågor vill du ställa?
- Vad kan orsaka hennes problem?
- Hur kan man behandla detta?

Torsten, 43 år

- Har gått hos dig p.g.a depression i ungefär ett år
- Börjat med Sertralin 150 mg (SSRI-preparat som hämmar återupptag av serotonin i hjärnan)
- Kommer nu på återbesök och är klart förbättrad i sin depression men är lite besviken över att han inte har fått tillbaka sin sexlust, det har snarast blivit värre. Han känner sig helt tom inför sex, njuter inte av det och kan inte få orgasm. Relationen med sambon är nu klart lidande.
- Vad kan man göra för att hantera detta och ändå fortsätta medicinering?
- Hur kan vi som vårdpersonal uppmärksamma detta om patienten inte själv nämner det?
- Vilket preparat kan man byta till?
- Finns det andra alternativ för honom om han absolut behöver stå kvar på Sertralin?

Ellie, 39 år

- Söker för smärta på laterala epikondylen efter flera månader av padel med bästa kompis
- Har t-shirt och shorts på sig och du tycker dig ana vissa blåmärken på ryggen, insidan av låret och runt handlederna som ser suspekta ut men du ser inte så tydligt.
- Vad tänker du om situationen?
- Tar du upp det med patienten, trots att det inte är det hon söker för, och i så fall hur?
- Vad vill du utesluta? Och vad KAN det vara?

Aila, 45 år

- Söker för nedsatt sexuell lust.
- Lever i en monogam relation sedan 10 år med tre barn.
- Gynekologisk och somatisk undersökning är utan anmärkning och hon har inga andra symtom.
- Vilka frågor vill du ställa?
- Vad kan orsaka nedsatt sexuell lust?
- Om problemet istället hade varit en hypersexualitet, hur hade man kunnat tänka då?

Slutligen: En gåta

(ni som kan svaret, säg det inte högt!)

En far och hans son åker bil och frontalkrockar. Fadern dör omedelbart, sonen är allvarligt skadad.

Han förs till sjukhus och landets allra skickligaste traumakirurg står beredd att operera honom, men plötsligt utbrister kirurgen:

“Men jag kan ju inte operera, det här är ju min son!”

Hur hänger det ihop?

I

YOU A QUESTION

Länkar till er och era patienter

+ världens bästa bok i ämnet

- www.preventell.se (hjälptelefon vid oönskad sexualitet)
- www.anova.se (centrum för andrologi och sexualmedicin)
- www.umo.se (ungdomsmottagningen, lättlästa texter om nästan allt)
- www.rfsu.se (filmer och material om anatomi och sexualitet)
- www.rfsl.se (information om HBTQ-frågor)
- www.unizon.se och www.roks.se (kvinnojourer)
- www.mansjouren.se (samtalsstöd, motverka våld)

